

Српско археолошко друштво

Градски музеј Сомбор

СРПСКО АРХЕОЛОШКО ДРУШТВО

XLVI СКУПШТИНА И ГОДИШЊИ СКУП

Сомбор, 25-27. мај 2023. године

Програм, извештаји и апстракти

140 ГОДИНА

СРПСКОГ АРХЕОЛОШКОГ ДРУШТВА

Сомбор 2023

Организациони одбор скупа

Антонио Ратковић, градоначелник Града Сомбора

Давид Фирањ, директор Градског музеја Сомбор

Анђелка Путица, Градски музеј Сомбор

Викторија Узелац, Градски музеј Сомбор

др Огњен Младеновић, секретар Српског археолошког друштва

др Војислав Филиповић, потпредседник Српског археолошког друштва

др Адам Н. Црнобрња, председник Српског археолошког друштва

Научни одбор скупа

проф. др Душан Михаиловић, Филозофски факултет, Београд

prof. dr Martina Blečić Kavur, Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije, Koper (SLO)

prof. dr Boris Kavur, Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije, Koper (SLO)

dr Daria Ložnjak Dizdar, Institut za arheologiju, Zagreb

dr Marko Dizdar, Institut za arheologiju, Zagreb

др Драган Милановић, Археолошки институт, Београд

др Надежда Гавриловић Витас, Археолошки институт, Београд

Марин Бугар, Народни музеј, Крушевац

др Драгана Вуловић, Археолошки институт, Београд

др Видан Димић, Археолошки институт, Београд

мр Александар Алексић, Завод за заштиту споменика културе Ниш

др Војислав Филиповић, Археолошки институт, Београд

др Адам Н. Црнобрња, Народни музеј Србије

Приредили: Адам Црнобрња и Војислав Филиповић

Издавач: Српско археолошко друштво, Београд и Градски музеј Сомбор

За издавача: Адам Црнобрња и Давид Фирањ

Штампа: Colorgrafx, Beograd

Тираж: 150

Бесплатан примерак

ISBN 978-86-80094-22-9

Република Србија

XVLI скупштина и годишњи скуп Српског археолошког друштва и штампање ове публикације финансирани су средствима Министарства културе и Министарства, технолошког развоја и иновација Републике Србије

САДРЖАЈ

Програм XLVI годишњег скупа.....	5
Извештај о раду Управног одбора САД.....	15
Извештај о финансијском пословању САД.....	24
Извештаји о раду секција САД.....	26
Одбрањени радови на катедри за археологију.....	36
Записник са XLIV скупштине САД.....	39
Апстракти.....	45

Mario Carić, Mario Novak, Institut za antropologiju, Centar za primijenjenju bioantropologiju, Zagreb

MORE I KOPNO: PREHRANA I ZDRAVLJE BRONČANODOBNIH STANOVNIKA ISTRE

Brončano doba Hrvatske, konglomerat različitih kulturnih utjecaja, može se podijeliti u dva različita ali ne i nepovezana područja: kontinentalni i priobalni dio. I dok je prvi kulturološki bliži srednjoeuropskoj kronološkoj strukturi, drugi je satkan od nekoliko dobro definiranih, lokalnih kronologija, posebice vidljivih u kasnom brončanom dobu. Jedan od važnih aspekata istraživanja ovog heterogenog fenomena zasigurno je i pogled kroz rekonstrukciju prehrane, poglavito kroz analizu stabilnih izotopa iz koštanog kolagena. Srednjobrončanodobni lokaliteti istarskog poluotoka poput Laganiša, Mušega, Monkodonje i Vrčina pružaju dobar primjer takvog pristupu.

Јелена Марковић, Лабораторија за биоархеологију, Одељење за археологију, Филозофски факултет, Универзитет у Београду
Даница Грујић, Археолошки институт, Београд
Анђелка Путица, Градски музеј Сомбор

Софија Стефановић, Лабораторија за биоархеологију, Одељење за археологију, Филозофски факултет, Универзитет у Београду

АНТРОПОЛОШКА АНАЛИЗА СКЕЛЕТНИХ ОСТАКА ИНДИВИДУА ИЗ ПЕРИОДА КУЛТУРЕ ГРОБНИХ ХУМКИ (1600–1200. Г. П. Н. Е.) САХРАЊЕНИХ НА ЛОКАЛИТЕТИМА РАСТИНА (УЛИЦА ВУКА КАРАЦИЋА) И ГАКОВО (ЛОКАЛИТЕТ ВАСИН ДО)

Приликом заштитних ископавања на теририји Сомбора 2012. и 2013. године, на локалитетима Растина (улица Вука Караџића) и Гаково (локалитет Васин До) истражена су два гроба за које се претпоставља да припадају старијој фази културе гробних хумки. Антрополошка анализа показала је да скелетни остаци у гробу 1 са локалитета Растина (улица Вука Караџића) припадају детету од око 10 година, док скелетни остаци у гробу 1 са локалитета Гаково (Васин До) припадају млађој индивидуи мушког пола старости 15–18 година. Анализа је показала да ни дете ни млађи мушкарац нису имали повољене услове живота, као и да су преживели неки метаболички стрест у току детињства, будући да је код

обе индивидуе забележено присуство хипоплазије зубне глеђи и *cribra orbitaliae*. Поред тога, код обе индивидуе је установљено присуство каријеса на по једном зубу, док је присуство каменца забележено на више зуба, што може бити последица исхране, лоше оралне хигијене и других фактора. Такође, код обе индивидуе је забележено присуство трагова немастикаторних активности, који указују на коришћење зуба као “треће руке”. Анализа припоја мишића код млађег мушкарца показала је да је обављао неки тежи физички рад од раног детињства имајући у виду лезије на припојима мишића хумеруса као и закривљеност дијафиза. Присутна закривљеност обе дијафизе фемура указује на неки специфичан положај у којем је ова индивидуа била приликом обављања одређених активности. Резултати анализа стабилних изотопа угљеника (^{13}C) и азота (^{15}N), показали су да су обе индивидуе имале исхрану претежно базирану на C_4 биљкама, као што је просо, док су протеини попут меса или рибе били мање заступљени.

Обављена је и археозоолошка анализа која је открила врсте присутних животиња, као и антропогене трагове у виду касапљења.

Антрополошка истраживања припадника ове културе за сада су оскудна, те стога анализа ових индивидуа, иако малобројних, пружа значајне податке о расту и развоју, активностима и исхрани носилаца културе гробних хумки.

Марија Кречковић Гавриловић, Лабораторија за биоархеологију,
Одељење за археологију, Филозофски факултет, Универзитет у Београду

УТИЦАЈ СТРЕСА ПРЕЖИВЉЕНОГ У ДЕТИЊСТВУ НА ПРИСУТНОСТ И УЧЕСТАЛОСТ МАРКЕРА НЕСПЕЦИФИЧНОГ СТРЕСА: НЕКРОПОЛЕ МОКРИН И ОСТОЈИЋЕВО

Хипоплазија глеђи се успешно користи као маркер стреса преживљеног у детињству веома дуго у биоархеологији. Овај дефекат глеђи, иако се не може нужно повезати са специфичном етиологијом, добар је начин праћења популационог здравља деце у прошлости. Ослањајући се на *DOHaD* хипотезу (*Developmental Origins of Health and Disease*) по којој епизоде физиолошког стреса (периоди неухрањености или инфекције) утичу на лошије здравствене исходе у каснијем животу, желели смо да испитамо да ли ће присутност и учесталост хипоплазије глеђи корелирати са присутношћу и учесталошћу других скелетних маркера неспецифичног стреса.